

Kansen (on)gelijkheid in het onderwijs

Een publicatie van Wyzer
oktober 2022

Wyzer

Voorwoord

Als manager van de businessunit Advies binnen Wyzer ben ik reuzetrots op het actieteam Kansen(on)gelijkheid. Chapeau Linsey van der Maarel, Emy Basset, Geert Houtstra, Hanneke Brouwers, Laila Konijn, Lynn Jennissen en Oumaima el Issaoui voor dit mooie magazine. Persoonlijk heb ik ervaring met dit onderwerp in die zin dat ik vroeger in een klein dorp op een witte school heb gezeten. Mijn leraar was van mening dat ik als meisje met Indisch bloed wel naar de huishoudschool zou moeten gaan. Gelukkig kwam uit de citotoets mavo/havo-advies en hebben mijn ouders mij juist gestimuleerd om naar een openbare middelbare school te gaan. Toen ik na de brugklas naar het vwo overging, kon ik het niet laten om bij de desbetreffende leraar langs te gaan om mijn rapport te laten zien. Zijn houding naar mij had mij juist gestimuleerd om het tegendeel te bewijzen. Ik snap echter heel goed dat dit ook totaal anders kan uitpakken en daarom hecht ik veel waarde aan aandacht voor kansen(on)gelijkheid. Geen beter moment om hier aandacht aan te schenken dan in de week van het onderwijs.

Veel leesplezier!

Diana van Poppelen

Inhoud

Inleiding	4
Kleine ervaringen met grote impact	5
Adviseur Oumaima vertelt haar persoonlijke verhaal en over het belang van bewustwording	
‘Integraliteit en samenwerking zijn de toverwoorden voor gelijkere kansen’	6
Eddie Denessen over de geschiedenis en de ontwikkelingen van kansenongelijkheid in het onderwijs	
Kansenongelijkheid is voor mij...	9
Wat verstaan mensen op straat onder kansenongelijkheid in het onderwijs?	
De dag van juf Lotte	10
Blog van een docent en mentor in het praktijkonderwijs in Amsterdam-West	
‘Hulp moet gericht zijn op het doorbreken van een patroon’	12
Hans Spekman over het Jeugdeducatiefonds	
‘Kijk goed naar de leerling en smeed slimme samenwerkingen’	15
Interview met Marlou Jenneskens over de werkzaamheden van de Gelijke Kansen Alliantie	
Kansenpaspoort	17
Drie jonge vrouwen over hun ervaringen met kansenongelijkheid	
Dankwoord en colofon	20

Inleiding

Kansenongelijkheid in het onderwijs is de afgelopen tien jaar toegenomen, aldus de Sociaal-Economische Raad (2021). Volgens hen verkleint het onderwijssysteem in Nederland kansenongelijkheid dan ook niet, maar vergroot die het juist. Daarnaast lijkt ook de coronacrisis bestaande problemen van kansenongelijkheid te hebben vergroot. Verschillende onderzoeken wijzen uit dat kansenongelijkheid grote persoonlijke en maatschappelijke gevolgen heeft. Zo blijkt het 'stapelen' van diploma's bijvoorbeeld erg moeilijk. Ook is er een relatie tussen het wel of niet krijgen van voldoende kansen en iemands (toekomstige) inkomen. Bovendien zijn kinderen van laagopgeleide ouders kwetsbaarder voor kansenongelijkheid en komen zij vaak zelf ook op een lager niveau terecht. Hiermee is kansenongelijkheid een intergenerationeel verschijnsel. Ook in de ervaringen die onze adviseurs dagelijks in hun werk opdoen zien we regelmatig hoe belangrijk het is om voldoende kansen te krijgen, je in de juiste netwerken te begeven en op waarde te worden geschat door je omgeving. Vaak genoeg zien we ook dat veel mensen vanwege hun thuis- of schoolsituatie onvoldoende kansen krijgen of kunnen creëren voor zichzelf. In de gesprekken die we hierover hebben gevoerd voelen we dat dit een urgent probleem is, dat steeds zichtbaardere vormen

Definitie kansenongelijkheid

Voor kansenongelijkheid in het onderwijs is al een aantal jaren veel aandacht. Zoals is te zien bij de quotes (op pagina 9) bestaan hierover verschillende invalshoeken. In dit magazine definiëren we kansenongelijkheid gelijk aan de definitie van de VO-Raad 2022.

"Er is sprake van kansenongelijkheid in het onderwijs als kinderen met dezelfde leercapaciteiten, maar met verschillende sociale achtergronden niet gelijke kansen in het onderwijs krijgen."

aanneemt in de huidige maatschappij. Hier moeten wij iets mee! Met dit magazine beogen we daarom de bekendheid rondom het thema kansenongelijkheid in het onderwijs te vergroten. Bekendheid creëert bewustwording en alleen zo ontstaat verandering.

In dit magazine doorvlechten wij kennis uit de praktijk en theorie met alledaagse voorbeelden (zoals antwoorden van mensen die wij op straat spraken over wat kansenongelijkheid in het onderwijs voor hen betekent). Hiermee hopen wij de lezer aan het denken te zetten, bewust te maken van kansen(on)gelijkheid in de dagelijkse praktijk en te inspireren tot actie. Want hoe groot of klein ook, iedere stap vooruit telt.

Heb je naar aanleiding van dit magazine nog vragen of wil je met ons doorpraten over kansenongelijkheid? Neem dan contact op met ons via lkonijn@wyzer.nl of oeissaoui@wyzer.nl.

‘Ik stond
voor mijn
gevoel
altijd 3-0
achter’

Oumaima el Issaoui,
adviseur Sociaal domein bij Wyzer

Kleine ervaringen met grote impact

Adviseur Oumaima vertelt haar persoonlijke verhaal en over het belang van bewustwording

Tijdens een snuffelstage als onderdeel van mijn universitaire opleiding woonde ik een lunchlezing bij over kansenongelijkheid. Na afloop van de lezing zei één van mijn stagebegeleiders dat hij kansenongelijkheid maar aanstellerij vond. Dit raakte mij en ik voelde dat ik hierop moest reageren. Toen realiseerde ik me dat het een heel belangrijk onderwerp is voor mij, terwijl ik hier voor die tijd nooit bewust mee bezig was geweest. Dit maakte dat ik terug ben gaan kijken naar kansenongelijkheid in mijn eigen schoolloopbaan.

Op de basisschool had ik moeite met taal. Docenten namen aan dat dit door mijn tweetalige opvoeding (of slechte ogen) kwam en niet door dyslexie. Dit bleek het later wel te zijn. Wat dit betekende voor mij en mijn loopbaan, daar was ik niet mee bezig. Mijn eerste bewuste ervaring met kansenongelijkheid was dan ook pas na het ontvangen van de CITO-scores in groep 8. Ik had één van de drie hoogste scores van de klas. Na dat gehoord te hebben liep een docent naar mij toe en zei ‘Dat had ik nóóit van jou verwacht’.

Deze lage verwachtingen van docenten kwamen regelmatig terug toen ik op de middelbare school zat: ‘Ik weet niet of dit wel jouw niveau is’, of ‘Arts worden, dat kan jij niet’. Wat voor mijn Nederlandse klasgenoten normaal pubergedrag was – huiswerk niet maken, kletsen in de klas – was in mijn geval reden om aan te nemen dat ik boven mijn niveau zat. Zelfs toen was ik me er nog niet écht bewust van.

Achteraf zie ik dat ik best wat van mijn eigen gedrag heb

aangepast vanuit de ervaringen die ik heb gehad. Het voelde heel erg alsof ik kansen kon creëren voor mezelf door aangepast ‘Nederlands gedrag’ te laten zien. Hadden mijn vrienden het over uitgaan, dan deed ik alsof ik het leuk vond, terwijl ik er eigenlijk niks mee heb. Eigenlijk kwam hierin ook een stuk bewijsdrang naar voren. Ik heb altijd onbewust het gevoel gehad dat ik 3-0 achterstond, later realiseerde ik me pas waar dit vandaan kwam.

Pas tijdens die lunchlezing vielen de puzzelstukjes op zijn plek. Ik realiseerde me dat ongelijke behandeling vaak niet gaat om grote, significante gebeurtenissen, maar juist om kleine opmerkingen of gedragingen, alledaagse patronen en een zelfbeeld dat zich daar langzaam op aanpast. Toen ik afstudeerde en begon met mijn eerste baan nam ik mij voor dat dit vanaf nu geen rol meer zou spelen: ik ben goed zoals ik ben, ik kan net zo veel als een ander, ik ben het wél waard. Marjolein Moorman (wethouder Onderwijs – gemeente Amsterdam) zei eens: “Alleen door ongelijk te behandelen kan je gelijke kansen creëren”. Hier sta ik volledig achter. Kansen zijn niet alleen de hoogste niveaus of beste banen, het gaat over binnen jouw potentie de kansen krijgen om ermee te doen waar jij gelukkig van wordt. Iedereen heeft andere kansen nodig om het beste uit zijn/haar/hun leven te halen. Bewustzijn, tools voor een weerbare jeugd en aandacht voor de thuissituatie zijn daarin belangrijk. Hoe ik dat precies voor me zie? Daar ga ik graag over in gesprek! ■

Eddie Denessen, Bijzonder hoogleraar sociaal-culturele achtergronden en differentiatie in het onderwijs

‘Integraliteit en samenwerking zijn de toverwoorden voor gelijkere kansen’

Eddie Denessen is geboren in Reuver, Limburg, in een arbeidersgezin. Hij heeft Onderwijskunde aan de Radboud Universiteit Nijmegen gestudeerd, waar hij leert over thema's als ongelijke kansen en de reproductie van ongelijkheid, en cultureel en sociaal kapitaal. Veel dingen kan hij op zichzelf betrekken. Daarmee is zijn interesse gewekt en in 1999 promoveert hij op een onderzoek naar opvattingen over onderwijs in Nederland. Hij neemt ons mee in de geschiedenis en de ontwikkelingen van kansenongelijkheid in het onderwijs.

Geschiedenis: de opkomst van gelijke kansen in Nederland

Vroeger kende Nederland maatschappelijke standen en was het heel gebruikelijk dat iedere stand zijn eigen onderwijs had. De elite kon naar het gymnasium, de kinderen van arbeiders gingen naar de ambachtsschool. Eind van de 19e eeuw treedt daar een verandering in op. Het kantelpunt zit in het mogelijk willen maken van sociale mobiliteit, dit houdt

de mate in waarin men in een samenleving kan veranderen van sociale groep en sociaal-economische status. Vanaf dat moment willen we af van de standensamenleving en sociale mobiliteit mogelijk maken: iedereen moet onderwijs kunnen volgen om zelf een plek in de samenleving te krijgen. Dat is een omslagpunt in het organiseren van onderwijs voor iedereen. Kinderen met laagopgeleide ouders moeten ook

de mogelijkheid krijgen om naar hogere onderwijsvormen te kunnen gaan. Deze belangrijke ontwikkeling heeft in het begin van de 20e eeuw doorgezet.

Rond de jaren '50 en '60, na de Tweede Wereldoorlog, hebben onderzoekers zich gestort op sociologische analyses van de maatschappelijke posities van kinderen ten opzichte van de positie van hun ouders. Er zijn toen een aantal studies

>>

verschenen, waaronder, het 'Coleman Report' (Coleman, 1966) en 'Het verborgen talent' (Van Heek, 1968), ook wel het Talentenproject genoemd. Deze studies laten zien dat het beroep van de vader voorspellend is voor de onderwijsposities van kinderen, zowel van jongens als meisjes. Deze onderzoeken hebben inzicht gegeven in de reproductie van ongelijkheid in Amerika en Nederland van generatie op generatie. Blijkbaar wordt de toekomst van kinderen bepaald door het opleidingsniveau en beroep – en dus de sociale status – van ouders. De conclusie is dan ook: we geven kinderen veel te weinig kans om te groeien en het beroep van de vader heeft veel te veel invloed op de positie van kinderen. Deze realisatie is in feite het begin van aandacht voor gelijke kansen: hoe kunnen we er voor zorgen dat die reproductie

Onderwijsachterstanden vs. Gelijke kansen

Heel vaak hebben we het over onderwijsachterstanden. Gelijke kansen is eigenlijk net iets anders. Het gaat er niet alleen over dat we de 'onderkant' er bij willen halen, zoals bij onderwijsachterstanden het geval is, maar het gaat ook over de kansen die alle kinderen zouden moeten krijgen om het beste uit zichzelf te halen en om zich optimaal te ontwikkelen. Dit geldt dus ook voor kinderen met een havo niveau die ook naar het vwo hadden kunnen gaan. Deze kinderen zijn bij het onderwijsachterstandenbeleid niet in beeld, maar bij gelijke kansen doet iedereen mee in de analyse.

minder wordt en dat we meer doen aan de emancipatie van kinderen uit arbeidersmilieus?

Na deze onderzoeken is gaandeweg het onderwijsachterstandenbeleid en onderwijsvoorrangsbeleid opgekomen, bedoeld om scholen extra geld te geven om kinderen met achterstanden extra te helpen. Dit loopt parallel aan de instroom van gastarbeiders in de jaren '70 en '80. Vanaf dat moment krijgt die onderwijsachterstand een 'kleurtje'. Kinderen uit deze gezinnen groeien namelijk thuis vaak op in een ongeletterde omgeving. Er wordt nagedacht over hoe we de kansen van de kinderen van migranten kunnen vergroten.

Zij hebben vaak een hardnekkige achterstand en weinig kansen in het onderwijs. Het probleem van kansenongelijkheid is vanaf dat moment dus tweeledig: stratificatie en achterstanden van witte arbeiderskinderen en achterstanden (voornamelijk op het vlak van taal) van kinderen van gastarbeiders.

Kansenongelijkheid in het onderwijs: een diepgeworteld probleem in de maatschappij

Het kantelpunt dat we recentelijk zien komt voort uit het rapport van de Onderwijsinspectie (2017) 'De Staat van het Onderwijs, 2015-2016', waarin een analyse is gepresenteerd over de schoolloopbanen van kinderen met dezelfde eindtoetsscore, maar met anders opgeleide ouders. Daaruit blijkt dat er nog steeds sprake is van kansenongelijkheid en dat dit zelfs toeneemt. Sindsdien is er veel aandacht voor het onderwerp, maar we zien ook dat het een hardnekkig probleem is. Hoe komt dat? Een bekende sociologische theorie stelt dat samenlevingen als de onze allerlei functies nodig hebben, van vuilnisophalers tot chirurgen of leraren. Om mensen voor te bereiden op deze functies

hebben zij opleidingen nodig. Echter, niet iedereen heeft evenveel opleiding nodig om zijn functie te vervullen: iemand die vuilnis ophaalt heeft minder kennis nodig dan een chirurg. Als beide personen gelijk beloond worden, wat motiveert mensen dan om een jarenlange opleiding te volgen? De samenleving zal een chirurg meer belonen, om recht te doen aan de (onderwijs)investering die hij of zij heeft gedaan. Dit resulteert automatisch in ongelijkheid: ongelijkheid in inkomen, maar ook in aanzien of maatschappelijke status. Op deze manier ontstaat een beroepshiërarchie die zich doorvertaalt in de maatschappij: je hebt een bepaald maat-

‘Als je kiest voor de één, doe je een ander altijd tekort.’

schappelijk aanzien als je een bepaald beroep uitoefent. Deze ongelijkheid is dus inherent aan de menselijke samenleving. We weten inmiddels ook dat de onderwijskansen van kinderen sterk worden beïnvloed door het opleidingsniveau – het beroep, dus de maatschappelijke status – van hun ouders. Op deze manier wordt ongelijkheid dus iets dat generatie op generatie wordt doorgegeven.

Een ander deel van de verklaring voor de hardnekkigheid van kansenongelijkheid zit in ons onderwijssysteem. Als we de onderwijssystemen van verschillende landen met elkaar vergelijken, zien we bijvoorbeeld dat in landen waar kinderen na de basisschool al een advies krijgen voor hun vervolgonderwijs, de loopbaan van deze kinderen sterker gerelateerd is aan het opleidingsniveau van hun ouders dan in landen waar je tot je 15e of 16e naar een brede of *comprehensive* school gaat. Neem ook de segregatie tussen zwarte en witte scholen bijvoorbeeld. Op een witte school heeft een leerling veel meer kansen dan op een zwarte school. De manier waarop ons onderwijs is ingericht beïnvloedt dus de kansen die leerlingen krijgen. Tot slot zit kansenongelijkheid in de hoofden en het gedrag van mensen. Stel je een basisschoolleraar voor

>>

die zeer bewust bezig is met kansenongelijkheid. Zij krijgt twee kinderen in haar klas. De één heeft thuis heel veel geleerd en kent alle letters al, de ander heeft nog geen woord Nederlands gesproken. Ze wil de talenten van beide kinderen optimaal benutten. Hoe doet ze dat? Je zou kunnen zeggen dat als ze ongelijkheid wil tegengaan, ze het kind zonder voorkennis eerst moet helpen om op niveau te komen. Het andere kind heeft dan echter minder kansen om zich te ontwikkelen, want ondanks de voorsprong heeft deze leerling ook aandacht van de leraar nodig. Dit is een dilemma dat bij leraren in de praktijk veelal speelt: wat is een rechtvaardige verdeling van jouw onderwijstijd? Als je kiest voor de één, doe je een ander altijd tekort.

Someone has to fail

In ons onderwijssysteem toetsen we heel veel. We hebben overhoringen, examens, CITO-toetsen en meer. In het onderwijs maken leerlingen uit dezelfde klas tegelijkertijd dezelfde toets. Ieders prestatie kan vervolgens – uitgedrukt in een cijfer – vergeleken worden met die van de rest van de klas. Daardoor hebben we in iedere klas een gemiddelde leerling en een groep leerlingen die daar boven zit. De andere helft is echter slechter: de ‘zwakkere’ helft van de klas. En hoe goed ons onderwijs ook is, als we iedereen langs dezelfde meetlat leggen, blijven we dat houden. David Labaree (2012) schreef hier een boek over en noemt dit *someone has to fail*: we hebben leerlingen nodig die het ‘zwakste’ zijn, zodat andere kinderen het beste kunnen zijn. Maar wat doet dit met de leerlingen die altijd bij de onderste helft horen? Volgens Denessen is het belangrijk kinderen te erkennen in hun diversiteit. Niet alle kinderen komen even begaafd of met evenveel bagage naar school, dit mogen we dan ook niet van hen verwachten. Daarom moeten we ons onderwijs minder inrichten naar termen als ‘hoog versus laag’ en meer oog hebben voor aansluiting bij deze diversiteit. Zodat alle leerlingen een positieve leerervaring kunnen opdoen op school en niet alleen de bovenste helft van de klas.

En hier gaan we er vanuit dat de leraar zich bewust is van haar rol in kansenongelijkheid. We komen echter ook gevallen tegen waarin dit niet zo is. Iedereen heeft vooroordelen en stereotypen, ook over de prestaties van leerlingen. Echter, niet iedereen is zich hiervan bewust. Hoe een leraar zijn leerlingen inschat – al dan niet bewust – heeft echter een zeer groot effect op de prestaties van die leerlingen. Lage verwachtingen leiden niet tot grootse prestaties. Dit is een *self-fulfilling prophecy*. Dit psychologische mechanisme is vaak onbewust en onopvallend, maar heeft grote gevolgen. Natuurlijk zijn er nog veel meer verklaringen voor de hardnekkigheid van kansenongelijkheid in het onderwijs. Teveel om hier allemaal te noemen. Belangrijk is wel dat de aanpak van kansenongelijkheid vraagt om schaken op meerdere schaakborden: van schoolstelsel tot schooladvies en van vroegschoolse onderwijs tot later niveaus selecteren. Integraliteit en samenwerking zijn de toverwoorden.

Een kijkje in de klas

Denessen geeft aan zelf ook vooral benieuwd te zijn wat er zoal in een klas gebeurt. Het is volgens hem niet reëel om te zeggen dat we volledige kansengelijkheid willen creëren. We willen vooral nadenken over hoe we onrechtvaardigheden in het systeem kunnen aanpakken. Hiervoor moeten we ook nadenken over vragen als: wordt er op school genoeg gecompenseerd voor achterstanden, of zie je leraren in de klas discrimineren en kinderen ongelijk behandelen? Van dit laatste heeft hij een voorbeeld over het vak techniek en het stereotype dat dit voornamelijk iets is voor jongens. “Ik heb namelijk

‘Iedereen heeft vooroordelen en stereotypen, ook over de prestaties van leerlingen.’

een keer zo’n techniekles geobserveerd: deze leraar had zes tafeltjes met ieder vier kinderen. Achterin zaten alle meisjes en voorin alle jongens. Toen ik hem later in de wandelgangen sprak, vroeg ik hem: ‘weet jij dat in jouw klas de meisjes allemaal achterin zitten en de jongens voorin? En dat jij alleen onderwijs gesprekken voert met de voorste groepen en dat die meisjes in jouw klas helemaal niet aan het woord komen?’ Daar was hij het helemaal niet mee eens en hij herkende zich niet in het beeld dat ik schetste. Maar iedereen heeft stereotypen, daar hoeven we ons ook niet voor te schamen.” Het gaat om reflectie en bewustwording. Nu mogen die meisjes wel meedoen, maar ze ontwikkelen een zelfbeeld dat zegt ‘dit is niks voor mij’. Wanneer we deze stereotypen proberen los te laten, kunnen de leerlingen waar we het misschien niet van verwachten ons nog wel eens positief verrassen! ■

Kansenongelijkheid is voor mij...

‘... afhankelijk zijn van moment-opnames. Daar kan ik niet tegen. Dan wordt er zoveel waarde gehangen aan een cito, dat slaat toch nergens op.’

Wat verstaan mensen eigenlijk onder kansenongelijkheid, specifiek in het onderwijs? Als adviseurs in het sociaal domein hebben wij ons eigen beeld bij wat dit betekent en wat de invloed hiervan is. Tijdens het schrijven van dit magazine zijn we ons gaan afvragen hoe mensen, buiten het gemeentelijke werkveld en het sociaal domein tegen dit maatschappelijke vraagstuk aankijken. Daarom zijn we de straat opgegaan en hebben we mensen aangesproken om de volgende zin af te maken: kansenongelijkheid in het onderwijs is voor mij ...

‘... het feit dat niet iedereen kan studeren, bijvoorbeeld als je ouders het geld niet hebben. Je hebt dan een lening nodig en hebt vervolgens een grote schuld. Ben je klaar met je studie kan je geen woning vinden.’

‘... dat je moeilijk tussentijds kan wisselen van opleidingsniveau. In Taiwan hebben we een ander systeem dan in Nederland. Je opleidingsniveau wordt daar om de drie jaar opnieuw geëvalueerd.’

‘... dat je zó enorm afhankelijk bent van je leraar. Als die onder niveau presteert heb je daar echt last van. Sommige kinderen kunnen dan bijles nemen, anderen hebben gewoon pech.’

‘... dat je niet zelf kunt kiezen waar je naar school gaat. De gemeente waar ik woon heeft het systeem waarin je alleen naar scholen mag die in de buurt van je woonadres zijn. Als je dan in een slechte wijk woont is het lastig om aan de invloeden van je omgeving te ontsnappen.’

De dag van juf Lotte

Half 9, de bel gaat. Er staan al enkele leerlingen voor het lokaal te wachten. 'Goedemorgen juf, Alex is wat later, die moet zijn broertje naar school brengen.' 'Geen probleem, kan gebeuren. Vandaag gaan we het hebben over de Nederlands examens, geef jij de informatie door aan Alex?' De klas die voor mij zit, is een praktijkonderwijs klas 5. Deze leerlingen stromen uit naar werk, mbo-niveau 1 of mbo-niveau 2. De school waar ik lesgeef staat in Amsterdam-West en er zitten leerlingen op met allerlei verschillende achtergronden. Sommigen zijn hier opgegroeid, anderen zijn gevlucht uit

hun thuisland. Sommige leerlingen volgen een versneld traject richting het mbo, anderen weten niet zeker of ze het praktijkdiploma wel gaan halen. Het is een diverse klas, waar kansenongelijkheid elke dag zichtbaar is.

De dag start met een les Nederlands. Het examen komt eraan. Eerst geef ik een korte uitleg over het examen en daarna bespreken we een brief die ik persoonlijk in mijn brievenbus heb gekregen. Het gaat over de gemeenteraadsverkiezingen. We lezen de brief en bespreken wat je nu precies moet doen als je gaat stemmen, waarom je zou stemmen en hoe je erachter >>

komt waarop je wil stemmen. Vaak gebruik ik praktische situaties uit het 'echte' leven tijdens mijn lessen, omdat ik weet dat mijn leerlingen en hun ouders dit soort brieven niet lezen, niet begrijpen of er met elkaar niet over spreken. Zo hebben we eerder samen de instructies doorgelopen van een coronatest of het maken van een afspraak bij de dokter.

Na de Nederlandse les is het tijd voor het mentoruur. Vandaag hebben we het over een pagina uit een boekje waar ik dit jaar aan heb gewerkt: *18 jaar of van school?* Hierin staat allerlei informatie over zorgverzekeringen, het aanvragen van een OV-chipkaart, hoe je werk vindt (en hoe een jobcoach van de gemeente daar gratis bij kan helpen) en handige websites en telefoonnummers voor hulp. We bespreken ook de kosten van een vervolgopleiding. De leerlingen gaan zelf op zoek naar informatie op websites van diverse mbo-opleidingen. Dit blijkt voor veel leerlingen onbekend terrein.

Je ziet kansenongelijkheid overal in de klas terug: leerlingen die niet weten dat ze hulp kunnen krijgen, laat staan hoe, of die niet op school zijn omdat ze met hun ouders mee moeten naar een doktersafpraak om te vertalen. Leerlingen die vaak te laat zijn omdat er geen ouders/verzorgers zijn die hen stimuleren, of leerlingen die komen lopen naar school omdat er even geen geld is voor het OV. Het is dagelijkse kost voor hen. Vaak voelt hun leven aan als een wedstrijd waarbij ze bij de start al met 3-0 achterstonden.

Over medelijden wil ik het echter niet hebben, daar wordt geen mens beter van. Wel over mentale weerbaarheid en doorzettingskracht. Want waar de kansen soms niet aanwezig zijn, zijn deze eigenschappen zeker ontwikkeld. Ondanks de 3-0 achterstand, blijven deze leerlingen doorspelen en zijn wij als docenten er om de koppen soms even bij elkaar te steken om een nieuwe tactiek te bespreken. Goede docenten zijn belangrijk voor deze leerlingen. Dit probeer ik te zijn door in elke situatie met leerlingen mee te denken, ze in zichzelf te laten geloven en elke les nieuwe kansen te bieden.

Naast dat er op scholen hard gewerkt wordt om kansen-gelijkheid te creëren, ligt er ook nog een taak voor de maatschappij. Etnisch profileren, vooroordelen en onderschatting. Laatst ging ik met klas 5 op excursie naar Maastricht, waar de Italiaanse ober toen we binnenkwamen zei: "heeft u alle buitenlanders meegenomen?", en waar mensen op de boot of in de bus meteen naar hun tas grijpen als wij instappen. Als ik dit meemaak, krijg ik alleen maar meer waardering voor de leerling die alsnog een gelijkspel probeert te maken. ■

Lotte is docent en mentor in het praktijkonderwijs in Amsterdam-West

Wist je dat ...

... mensen met een hogere 'sociale status'* in Nederland gemiddeld 7 jaar langer leven én 15 jaar langer in betere gezondheid leven?

* sociale status gaat over het aanzien, de eer en het prestige die iemand krijgt en met zich meedraagt in diens sociale groep of samenleving

... het opleidingsniveau van ouders bepalend is voor het opleidingsniveau van hun kinderen.

... in landen met meer (kansen)ongelijkheid, er meer gevallen van (psychische) ziekte zijn. Er is meer alcohol- en drugs-problematiek, er lijden meer mensen aan psychische stoornissen, obesitas komt vaker voor en de levensverwachting is korter. In de meest ongelijke Westerse landen komt psychische problematiek zelfs vijf keer zoveel voor als in de minst ongelijke landen.

Schuldig

Een documentaireserie over hoop, wanhoop en veerkracht in een buurt verbonden door schulden.

Klassen

Documentaireserie over de strijd voor gelijke kansen in het onderwijs.

Sander en de kloof

Sander Schimmelpenninck onderzoekt hoe het kan dat in Nederland de kloof tussen arm en rijk alsmaar groter wordt.

‘Hulp moet gericht zijn op het doorbreken van een patroon’

Hans Spekman, een voormalig wethouder in Utrecht, Tweede Kamerlid en partijvoorzitter van de PvdA is momenteel directeur bij het Jeugdeducatiefonds. De 56-jarige vader van drie kinderen woont al jaren met veel plezier in de Utrechtse wijk Zuilen, waar hij naar eigen zeggen niet weg te branden is.

Opgroeien met kansenongelijkheid

Hans Spekman groeide op binnen een arm gezin. Toen hij één jaar oud was overleed zijn vader, waardoor zijn moeder er alleen voor kwam te staan. Met warmte zorgde ze voor haar kinderen, maar de middelen ontbraken vaker. Zo was Spekman's eerste vakantie op dertienjarige leeftijd. Ze gingen met het gezin naar de IJzeren Man in Weert. ‘Ik zag voor het eerst in mijn leven bos!’ vertelt Hans er over.

Hans is het nakomertje van het gezin, hij heeft nog drie oudere zussen. Ze groeiden op in een arbeidersgezin en dit merkten ze erg in de kansen die ze kregen. Arbeiderskinderen gingen standaard naar de huishoudschool als het meisjes waren en naar de Lage Technische School (LTS) als het jongens waren. Zijn drie

zussen hebben dit pad gevolgd, maar Hans was de eerste in zijn familie die zich daaraan wist te onttrekken. De verschillen in kansen zijn hem altijd bijgebleven.

Spekman geeft aan dat je kunt voorspellen wie de armen van morgen zijn. “Om dit te veranderen moet het systeem worden aangepakt. Hulp moet gericht zijn op het doorbreken van een patroon, een patroon waar veel mensen in gevangen zitten maar ook veel mensen baat bij hebben.” Hans is gefascineerd door het helpen van kinderen en dat wil hij doen op een manier waarbij kinderen zich maximaal kunnen ontwikkelen. Spekman wil kinderen verder laten komen dan dat ze zelf dachten en ze daarmee laten concurreren met kinderen met meer kansen, zoals zijn eigen kinderen. Hoe moeilijk dit ook is.

>>

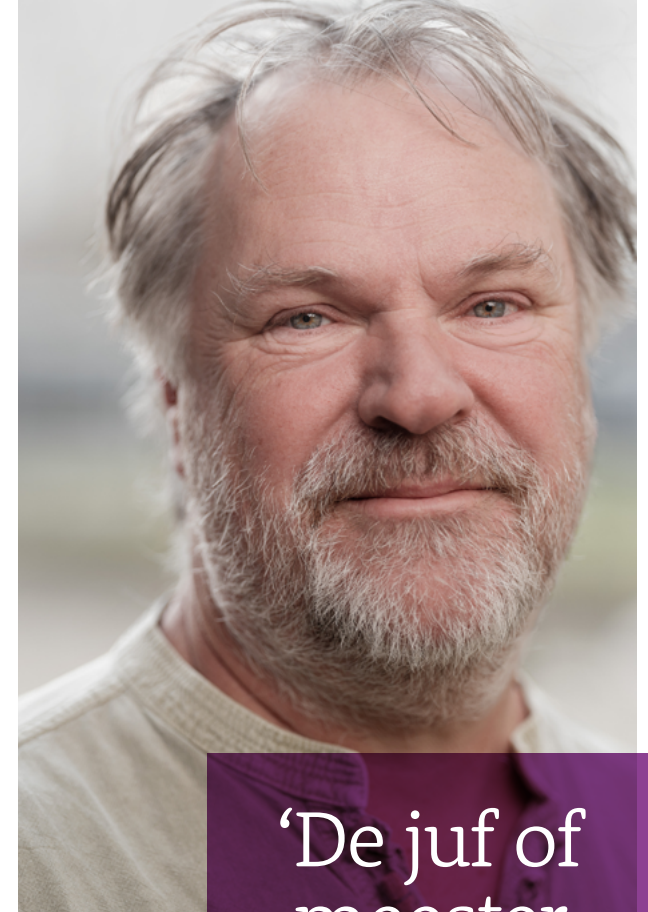

Foto Frank Ruiter

‘De juf of meester weet als geen ander wat nodig is’

Hans Spekman,
Directeur Jeugdeducatiefonds

Jeugdeducatiefonds

Het Jeugdeducatiefonds helpt om de ontwikkelingskansen van kinderen die opgroeien in armoede te vergroten. Aanvragen voor het fonds lopen via de basisschool, omdat daar bekend is wat de talenten en de intellectuele mogelijkheden van de kinderen zijn. De juf of meester weet als geen ander wat nodig is. Waar geldgebrek een belemmering is in de ontwikkeling, kan de school een beroep doen op het Jeugdeducatiefonds. Kansen creëren in het onderwijs, dat is waar het Jeugdeducatiefonds bij helpt. Er zijn

‘Het is lastig om te horen dat je eigen kind bevoorrecht is’

allerlei factoren kenmerkend voor kansen in het onderwijs. De sociaaleconomische status, of het inkomen van de ouders, wordt gezien als de factor met verreweg de meeste invloed. Kinderen uit arme gezinnen halen vaker een lager schooladvies. Het Jeugdeducatiefonds probeert ervoor te zorgen dat kinderen op de basisschool de juiste ondersteuning krijgen zodat zij hun kansen kunnen vergroten. Het Jeugdeducatiefonds werkt voornamelijk via basisscholen omdat dit het eerste

>>

Vijf thema's voor onderwijsgelijkheid

Spekman probeert met het Jeugdeducatiefonds patronen te doorbreken door niet gelijk te trekken maar te compenseren daar waar nodig. Dit doen ze aan de hand van vijf interventies (De Wolf & Van Wetten, 2020). De vijf interventies zijn doorvertaald tot vijf thema's die centraal staan bij het Jeugdeducatiefonds. Hierbij staat talentontwikkeling onder kinderen centraal.

1

Meer uren op school

De gemiddelde woordenschat van een vierjarig kind ligt in Nederland op ongeveer 3200 woorden, terwijl dit op de scholen waar het fonds actief is tussen 300 en 400 woorden ligt. Spekman geeft aan dat meer uren en kleinere klassen nodig zijn om deze cognitieve vaardigheid te ontwikkelen, woorden heb je de rest van je leven nodig. De tweede reden voor meer uren op school is kinderen langer een veilige omgeving bieden, als thuis of de buurt minder veilige plekken zijn. Dit kan door bijvoorbeeld de schooldag te verlengen.

2

Snelle en effectieve aansluiting van zorg als dat nodig is in de breedste zin

Denk hierbij aan een bed hebben om nachtrust te pakken, een dyslexiescreening, extra zorg bij een vechtscheiding of een bril vergoeden omdat de ouders geen middelen hebben voor een aanvullende verzekering. Zo ervaren mensen zonder bed vaak geen goede nachtrust. Dit kan leiden tot concentratieproblemen, die vervolgens weer effect kunnen hebben op de schoolprestaties. Het Jeugdeducatiefonds probeert te kijken naar wat de kinderen nodig hebben en aan te vullen waar de portemonnee en bevoegdheid van een basisschool onvoldoende toereikend zijn.

3

De wereld vergroten

Het is namelijk cruciaal om te leren dat er andere mensen op de wereld zijn en dat zij anders denken of er anders uit zien. Het is belangrijk om te zien voor het kind dat ze niet alleen naar de norm hoeven te streven, aangezien het zelfbeeld tijdens de basisschoolperiode al wordt gevormd. De kinderen op de gecertificeerde scholen gaan vaak niet of weinig op vakantie, naar het theater, museum of sportverenigingen. Om hun wereld te vergroten moeten ze daarmee in aanmerking komen.

4

Ouderbetrokkenheid

De relatie tussen school, ouder en kind is erg belangrijk. Door te investeren in die relatie kunnen veel obstakels voor een kind worden weggenomen. De ouderbetrokkenheid moet wel gelijkwaardig ingestoken worden om het te laten slagen en dus niet bevoogdend. Inzetten op de ouderbetrokkenheid is bijvoorbeeld dat wanneer een kind een fiets heeft, ook faciliteren dat ouder/verzorger er één krijgt zodat ze samen naar school kunnen fietsen.

5

Handelingsruimte voor leerkrachten

In Nederland moeten er vaak meer dan vijftien verschillende stappen gezet worden voordat er passende hulp komt. Er zou eigenlijk direct geanticipeerd moeten worden op de hulpvraag. Alleen dan kan er verschil worden gemaakt. Als leraren de handelingsruimte krijgen om direct te schakelen zal de hulp sneller en effectiever zijn.

instituut is waarbij geïnvesteerd kan worden in een langdurige vertrouwensband tussen ouder-kind-school. Het Jeugdeducatiefonds certificeert alleen scholen wanneer 50% van de leerlingen in armoede leven. Een gecertificeerde school kan dan groeps- en/of individuele aanvragen doen.

Politiek perspectief

In de politiek kan men veranderingen teweegbrengen op de drie niveaus: micro, meso en macro. De politieke ontwikkelingen op het gebied van kansenongelijkheid in het onderwijs heeft Hans Spekman met ons gedeeld, waarbij Spekmans kennis van en ervaring met de politiek duidelijk voelbaar waren.

Volgens Spekman is de ambitie om gestructureerd verandering aan te brengen, al een lange periode uit het zicht van de politiek verdwenen. Gelijke kansen is momenteel wel weer een actueel thema. Het politieke klimaat, ten aanzien van kansenongelijkheid in het onderwijs, heeft dan ook een forse ontwikkeling doorgemaakt de afgelopen jaren. Hans onderscheidt dit op twee niveaus. Het eerste is dat is dat er voornamelijk maar één bevolkingsgroep wordt gezien als achtergestelde. Zowel rechtse als linkse partijen gaan er te makkelijk in mee dat dit waar is, waardoor andere groepen hun wantrouwen in de politiek juist bevestigd zien worden. Hans ziet nu bijvoorbeeld dat een school in Oost-Groningen, een witte school, een veel moeilijkere school is dan de moeilijkste school in Amsterdam, omdat die ouders al 15

‘Kinderen moeten op de basisschool de juiste ondersteuning krijgen zodat zij hun kansen kunnen vergroten.’

jaar niet meer geloven in vooruitgang en de politiek volledig wantrouwen. Een tweede dat een hele belangrijke rol speelt is dat de meeste politici hoog zijn opgeleid en kinderen hebben in bevoorrechte situaties. Het is (soms) lastig om te horen dat

je eigen kind bevoorrecht is en dat de concurrentie met andere kinderen, met minder kansen, angst kan creëren. Niet alleen Hans, maar ook professor Kim Putters zegt dat mensen met een bescheiden opleiding of een lager inkomen minder meetellen in de politieke besluitvorming. De kamer is naar hun zeggen in een sneltreinvaart vereliteerd, zowel de linkse als rechtse politiek, en daarmee krijgt de kamer een blinde vlek voor mensen die het (iets) moeilijker hebben in de financiële zin. ‘Het werk in de Tweede Kamer is zo secundair. Je gaat af op waar mensen of systemen vastlopen en dat ga je in de kamer agenderen. De afgelopen vier jaar heb ik 430 scholen bezocht en ik heb veel dingen gezien waarvan ik had gewild dat ik dat als kamerlid al had gezien. Als kamerlid heb je hier helemaal geen tijd voor, terwijl het van groot belang is om te zien waar het in het systeem stukt. Dit is niet alleen cruciaal voor de controlerende taak, maar daardoor kan je als overheid ook veel beter, op lange termijn, je wetgevende taak uitvoeren.’

Hans omschrijft ook nog een overkoepelend doel van politici wat kansenongelijkheid in stand kan houden. Politieke partijen willen namelijk succesvol zijn, zo ook in de Europese of Provinciale verkiezingen. Mensen die niet zo welvarend zijn, die zijn oninteressant om te bezoeken en om naar te luisteren omdat deze toch niet gaan stemmen. Ook dit doet iets met de politieke standpuntbepaling. ■

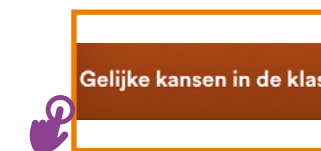
Ieder Talent Telt

Allard Amelink keert voor de Gelijke Kansen Alliantie kansen-gelijkheid binnenstebuiten.

Kansenongelijkheid, onderwijs en de grote stad

Iliass El Hadioui over straat- en schoolcultuur en filosofie

Gelijke kansen in de klas

Podcast over verschillende aspecten van kansengelijkheid

Marlou Jenneskens,
Regiocoördinator
Gelijke Kansen Alliantie
Zuid-Nederland

De Gelijke Kansen Alliantie (GKA) is in het leven geroepen door het ministerie van OCW om kansenongelijkheid te bestrijden. Marlou Jenneskens werkt hier sinds een paar jaar als regiocoördinator Zuid-Nederland. In haar vorige functies als bestuurlijk adviseur en strateeg, communicatieadviseur en fractievoorzitter Provinciale Staten Limburg is zij altijd met kansenongelijkheid bezig geweest. Wij spraken met haar over de werkzaamheden van de GKA.

‘Kijk goed naar de leerling en smeed slimme samenwerkingen’

Wat is de GKA?

De GKA is een programma dat in samenwerking met gemeenten en scholen concrete interventies inzet om kansenongelijkheid aan te pakken. Waar kansenongelijkheid inmiddels in bijna elke gemeente hoog op de agenda staat, blijft de vraag waar en hoe je hier als gemeente iets aan kan doen. Vanuit de Gelijke Kansen Alliantie ondersteunen we hierin gemeenten én scholen, die we verenigen in een netwerk.

De GKA is ontstaan naar aanleiding van De Staat van het Onderwijs 2016, waarin werd geconcludeerd dat de kansenongelijkheid in Nederland toenam. De conclusie was dat naast talenten en kwaliteiten, afkomst en dan specifiek het opleidingsniveau van ouders, nog steeds veel invloed had op kansen in het onderwijs. Kansenongelijkheid speelt overal en ziet er overal anders uit. De Gelijke Kansen Alliantie werkt met gemeenten en scholen aan het in kaart brengen van het vraagstuk en het opzetten van concrete

interventies op scholen en het opbouwen en delen van kennis met en voor leraren, schoolleiders en teams.

Hoe gaat de GKA te werk?

De GKA werkt vanuit de rol van responsieve, participerende overheid. Dat betekent dus dat we er niet zijn om te controleren, of om voor te schrijven. We sluiten aan bij het vraagstuk en bekijken samen met scholen en gemeenten wat er nodig is om de talenten van kinderen en jongeren op die plek ten volle te ontwikkelen. Soms is dat subsidie, soms kennis of onderzoek, soms professionaliserings- of kennisdelingstrajecten.

Alle gemeenten kunnen de GKA benaderen, veel van onze informatie is voor iedereen. Tegelijkertijd moeten we, om echt verschil te kunnen maken, soms ook keuzes maken. Daarom proberen we samen te werken op die plekken waar de uitdaging het grootste is.

Hoe ondersteunt de GKA scholen?

De Gelijke Kansen Alliantie verenigt scholen in landelijke agenda's rondom thema's. Een basisschool in een volkswijk in Maastricht heeft soms meer gemeen met een school in Oost-Groningen dan met de school in een wijk verderop. Op dit moment zijn er drie landelijke agenda's: Armoede, Professionalisering en Taal & Ouders. In elk van die agenda's wordt samengewerkt door scholen met vergelijkbare vraagstukken. Zo werken scholen in de landelijke agenda professionalisering met de Transformatieve Schoolmethode van Iliass el Hadioui, om ervoor te zorgen dat de codes van thuis, school en omgeving beter op elkaar aansluiten en leerlingen makkelijker kunnen switchen en klimmen op de schoolladder. In de landelijke agenda armoede is een handreiking omgaan met armoede op scholen ontwikkeld en momenteel start de landelijke agenda Taal & Ouders.

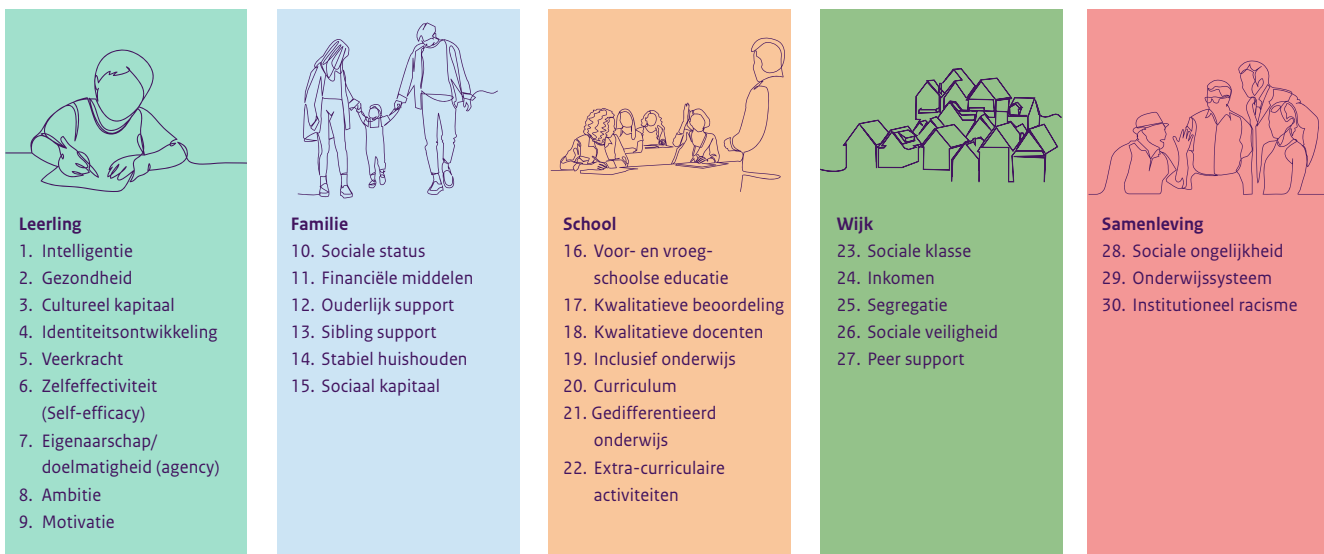
Er is en wordt veel onderzoek gedaan naar de effecten van kansenongelijkheid en hoe kansenongelijkheid bestreden kan worden. Hoe maakt de GKA gebruik van de resultaten van onderzoeken?

De Gelijke Kansen Alliantie werkt vanuit een lerende aanpak. We dragen bij aan allerlei soorten onderzoek en monitoren de interventies en programma's in de GKA-agenda's. De resultaten, of bewezen effectieve interventies, delen we vervolgens weer in ons netwerk van scholen en gemeenten. Een voorbeeld hiervan is *High Dosage Tutoring*.

Hoe kan het dat bepaalde interventies wel werken in de ene gemeente, maar juist in een andere gemeente niet zo goed aanslaan?

Het goed in beeld hebben van de context helpt bij het kiezen van interventies die daarop aansluiten. Daarom ondersteunen we gemeenten en scholen bij het in kaart brengen van de relevante factoren, met een eigen dashboard, het delen van kennis en interventies, soms ook vanuit de rol van 'kritische vriend'. Over het algemeen zie ik niet één succesfactor voor interventies, wel zie je vaak dat randvoorwaarden uiteindelijk het effect van een interventie bepalen. Hoge verwachtingen helpen altijd!

30 factoren in 5 niveaus

Afbeelding 1: 30 factoren van kansenongelijkheid onderverdeeld in 5 pijlers (Badou en Day, 2021).

Welke contextuele factoren zijn dan het meest invloedrijk op kansenongelijkheid?

Kansenongelijkheid is afhankelijk van meer dan alleen school. Kinderen brengen maar 40% van hun tijd door op school, de overige 60% wordt dus beïnvloed door thuis en factoren in de omgeving. Kansenongelijkheid is een maatschappelijk probleem met daar binnen een belangrijke rol voor het onderwijs. School kan echter niet alles en al helemaal niet alleen, daarom is juist die samenwerking met gemeente belangrijk en vanuit school ook met ouders en anderen rondom school.

Het Verwey-Jonker instituut kwam na een onderzoek in opdracht van de GKA uit op 30 factoren van kansen ongelijkheid, onder te verdelen in 5 pijlers (zie afbeelding 1).

Wat kunnen wij en onze lezers zelf doen om kansenongelijkheid te verminderen?

Kansenongelijkheid is een veelkoppig monster. Vaak zie je, bijvoorbeeld in de lockdowns, dat er een *Mattheus-effect* optreedt: wie het goed heeft houdt het goed, wie het minder goed ging, gaat het nog veel slechter. Tegelijkertijd is er heel veel wat we er allemaal aan kunnen doen. In het onderwijs, door aandacht te hebben voor de verschillen of de achtergrond van leerlingen en altijd te werken vanuit hoge verwachtingen. Vanuit gemeenten, door het onderwijs maar bijvoorbeeld ook ouders daarin te ondersteunen. En ieder van ons als mens: als coach bij voetbal of als voorleesvrijwilliger. Uit veel verhalen blijkt uiteindelijk toch dat er vaak die ene leraar, of die ene persoon in de omgeving is, die voor die persoon het verschil heeft gemaakt. ■

Kansenpaspoort

Wij spraken drie jonge vrouwen in de leeftijd 23 tot 26 jaar en vroegen hen naar hun ervaringen met kansenongelijkheid. Welke eigenschappen hebben hen geholpen om kansen voor zichzelf te creëren? Wat hebben ze gemist? En waarin worden zij vaak onderschat door anderen?

Eva

Eva (26) is geboren met een lichamelijke beperking en mist een groot deel van haar armen en benen. Ze ging naar het regulier onderwijs en reed met haar elektrische rolstoel naar haar basisschool twee straten verderop. Later ging zij met de taxi naar de middelbare school in Nijmegen. Van haar ouders heeft zij altijd veel steun ontvangen.

Welke skills hebben jou geholpen om kansenongelijkheid tegen te gaan, of welke skills had je achteraf willen hebben op dat moment? Assertiviteit en openheid.

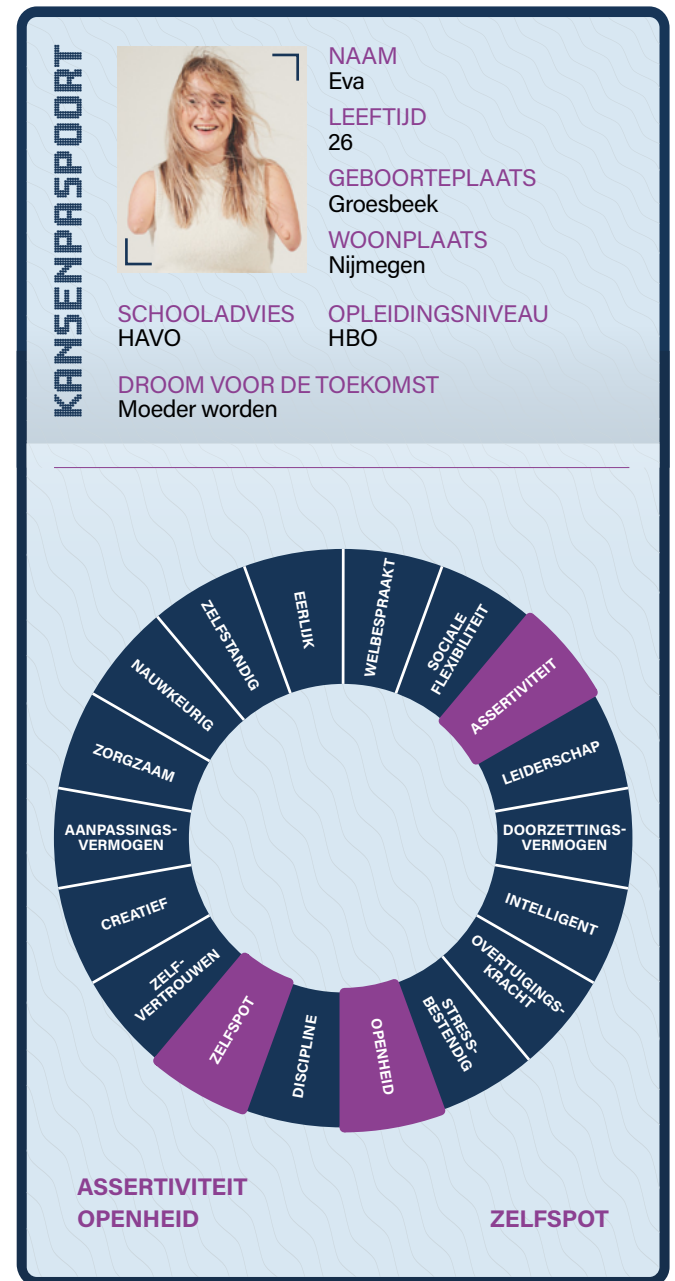
Wat ik vroeger heb geleerd en wat mij veel heeft geholpen is assertief zijn: zelf goed aangeven wat je nodig hebt. Jouw omgeving weet namelijk niet altijd wat je nodig hebt. Daar hoort ook bij dat je om hulp durft te vragen. Wel liet ik af en toe mijn moeder naar school bellen als ik een hulpvraag had. Ouders worden toch vaak nét wat serieuzer genomen.

Achteraf was het misschien ook goed geweest om de eerste keer in een nieuwe klas direct op een open manier met klasgenoten over mijn beperking te praten en ze vragen te laten stellen. Dat zorgt ervoor dat de klas meer op zijn gemak is en dat er minder achter je rug om wordt besproken.

Wat is een eigenschap waarvan anderen vaak niet denken dat je erover beschikt? Wat verwachten ze niet van je?

Zelfspot.

Mensen zijn snel bang dat mijn beperking een groot of pijnlijk onderwerp is en vinden het ongemakkelijk om het bespreekbaar te maken. Dit terwijl ik juist beschik over een grote dosis zelfspot en regelmatig een grapje maak over mijn beperking. Gevolg daarvan is dat anderen zien dat het oké is om het er gewoon over te hebben, het maakt de situatie een stuk luchtiger.

NAAM

Sara

LEEFTIJD

26

GEBOORTEPLAATS

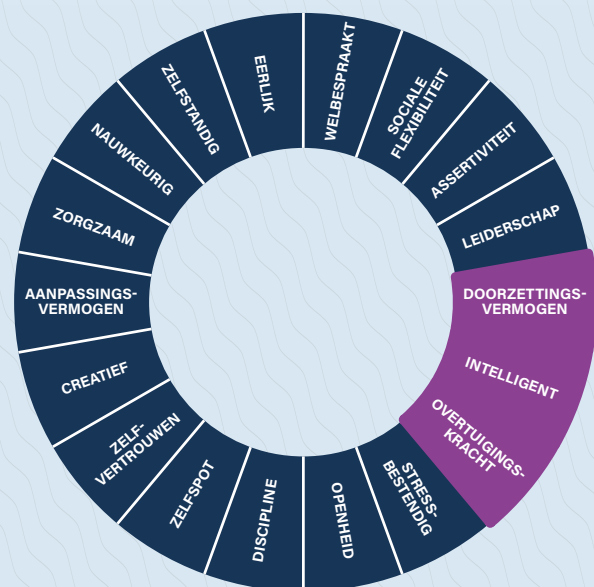
Amsterdam

WOONPLAATS

Amsterdam

SCHOOLADVIES
VMBO-T/HAVO**OPLEIDINGSNIVEAU**
WO**DROOM VOOR DE TOEKOMST**

Een baan in de advocatuur

DOORZETTINGSVERMOGEN
OVERTUIGINGSKRACHT**INTELLIGENTIE**

Sara

Sara (26) is een geboren en getogen Amsterdammer. Ze heeft drie nationaliteiten en in haar schoolcarrière heeft ze zes diploma's weten te bemachtigen: een basisschooldiploma, een vmbo-t en havodiploma, een propedeuse Rechten van het hbo, een bachelor in Rechtsgeleerdheid en een masterdiploma Rechten. Sara is vaak onderschat door docenten en medestudenten en voelde zich daardoor vaak onzeker.

Welke skills hebben jou geholpen om kansenongelijkheid tegen te gaan, of welke skills had je achteraf willen hebben op dat moment? Doorzettingsvermogen en overtuigingskracht.

Op de basisschool en in de brugklas heb ik vaak te horen gekregen dat ik niet op mijn niveau zat of dat ik bepaalde dingen gewoon niet kon. Dit heeft geleid tot faalangst. Ik kwam in de brugklas in de havo-kansklas en stond aan het einde van het jaar gemiddeld een 7,3. Een gemiddelde tussen de 7 en 7,5 betekende dat je een twijfelgeval was voor overgang naar leerjaar 2 van de havo. De docenten hielden bij de laatste rapportbespreking een stemronde hierover. Ik was mij hier heel bewust van en heb volop

onderhandeld met de docenten die ik had en heb hierbij al mijn overtuigingskracht proberen in te zetten. Ik mocht over naar de tweede klas van havo met de kanttekening dat ik bij het eerste rapport een gemiddelde van een 7 moest hebben. Deze eis werd enkel aan mij gegeven. Ik haalde dit gemiddelde helaas niet en ben toen verdergegaan op het vmbo-t. Na het behalen van mijn diploma ben ik alsnog doorgegaan met havo, hbo en uiteindelijk het wo.

Wat is een eigenschap waarvan anderen vaak niet denken dat je erover beschikt? Wat verwachten ze niet van je? Intelligentie.

Ik word al sinds de basisschool vaak als minder intelligent ingeschat. Voor mijn gevoel word ik altijd onderschat en dat heeft me onzeker gemaakt. Zo scoorde ik bijvoorbeeld voor de citotoets veel hoger dan van mij werd verwacht en daarom werd mijn score in twijfel getrokken. Op de middelbare school had ik altijd het gevoel dat ik mijzelf extra moest bewijzen en precies moest weten waar de lesstof over ging. Ik heb deze onzekerheid over mijn intelligentie meegenomen naar het hbo en de universiteit.

Onderwijs maakt het verschil
Louise Effers,
2022

'Geen stress, we gaan het maken!'
Maxe de Rijk,
2021

Werk maken van gelijke kansen
Linda van den Bergh,
Eddie Denessen,
Monique Volman, e.a.,
2020

Kansen bieden in plaats van uitsluiten
Sardes,
2017

Tsion

Tsion (23) is op dit moment 13 jaar in Nederland. Haar vader was een politieke vluchteling en werd om die reden met zijn gezin uitgenodigd om hier te komen wonen. Bij politieke vluchtelingen gaat men er niet snel vanuit dat je nog teruggaat en daarom probeert de overheid je zo goed mogelijk te integreren. Je begint gelijk met het leren van de taal en ook omscholing is direct mogelijk. Na een paar jaar in Nederland zijn de ouders van Tsion gescheiden (onder andere door groeiende cultuurverschillen: Westers versus Ethiopisch).

Welke skills hebben jou geholpen om kansenongelijkheid tegen te gaan, of welke skills had je achteraf willen hebben op dat moment? Zelfvertrouwen en welbespraaktheid.

Vaak trek ik me er niet zoveel van aan als ik merk dat er iets wordt gezegd over mijn afkomst of huidskleur. Ik heb ook geaccepteerd dat ik voor het bereiken van dingen, zoals een bepaald diploma of een bepaalde baan, harder moet werken, dat is m'n hele leven al zo geweest. Ik kan er boos of verdrietig om worden, maar heb alleen mezelf ermee. Ik weet niet of je dat onverschillig of nonchalant kan noemen? Een ander staat er geen twee keer bij stil.

Wel had ik achteraf graag meer voor mezelf willen opkomen en verbaal sterker willen zijn. Als je voor het eerst hier in Nederland komt, een overwegend wit land, dan gaat het je wel verbazen hoe mensen reageren op je. Je bent een bepaalde attractie, zo voelt het. Op dat moment weet je niet wat je daarmee moet doen. Als ik toen sterker in m'n schoenen had gestaan, had ik voor mezelf kunnen opkomen. Ik klapte dicht of probeerde het langs me heen te laten gaan. Toen was ik echt aan het zoeken naar mijn identiteit. Inmiddels heb ik die gevonden en dan is die nonchalance en het laten gaan hetgeen wat het beste voelt om te doen.

Wat is een eigenschap waarvan anderen vaak niet denken dat je erover beschikt? Wat verwachten ze niet van je?

Intelligentie en sociale flexibiliteit.

Ik denk een stukje intelligentie. Mensen reageren vaak verbaasd als ik vertel dat ik een universitaire studie doe. Daarnaast merk ik dat mensen niet verwachten dat mijn vriendenkring is hoe die is. Ik ga namelijk heel veel met Nederlanders om. De sociale skill die ik heb om zo geïntegreerd te zijn en het aanpassingsvermogen, daar word ik vaak in onderschat. Door bepaalde opmerkingen merk ik dat ze verbaasd zijn, want voor de Ethiopische cultuur ben ik 'verkaast', maar hoe Nederlands ik ook ben, ik heb niet de huidskleur.

Wist je dat ...

... leerlingen die niet dezelfde kansen krijgen als anderen, vaak onder hun niveau presteren. Dit kan leiden tot verveling en zelfonderschatting.

... kinderen die geen gebruik hebben gemaakt van vroeg- en voorschoolse educatie (VVE) een achterstand hebben bij de start van de basisschool ten opzichte van kinderen die wel VVE volgen.

... kansenongelijkheid de laatste jaren is toegenomen in het Nederlandse onderwijs.

KANSENPASPOORT

NAAM
Tsion

LEEFTIJD
23

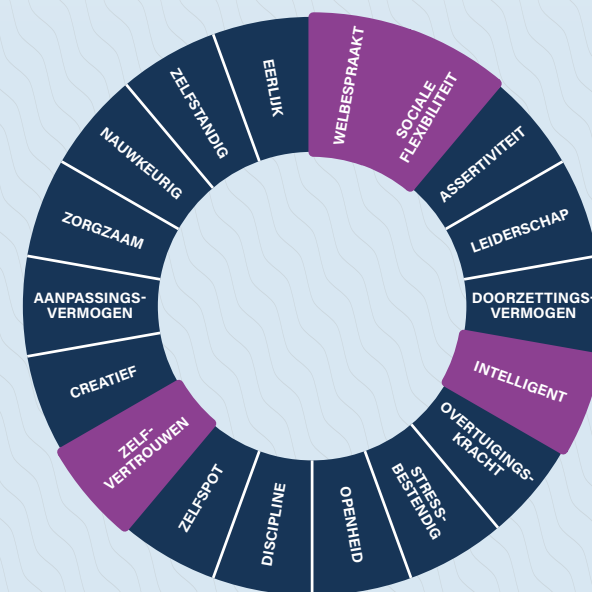
GEBOORTEPLAATS
Bahir Dar (Ethiopië)

WOONPLAATS
Rotterdam

SCHOOLADVIES
HAVO (maar gestart op VMBO-T)

OPLEIDINGSNIVEAU
WO Bachelor

DROOM VOOR DE TOEKOMST
Financieel onafhankelijk, goede baan, leuk gezin

ZELFVERTROUWEN
WELBESPRAAKTHEID

INTELLIGENTIE
SOCIALE FLEXIBILITEIT

Dankwoord

Kansenongelijkheid is een onderwerp dat ons als makers van dit magazine allen, om diverse redenen, aan het hart gaat. We zijn dan ook dankbaar dat we ons de afgelopen maanden op deze manier in dit onderwerp konden verdiepen. Dit was niet gelukt zonder de vele gesprekken die we met experts en met ervaringsdeskundigen op dit gebied hebben gehad. We willen met name Eddie Denessen, juf Lotte, Hans Spekman, Marlou Jenneskens, Eva, Tsion en Sara bedanken voor hun input. Daarnaast willen we onze Wyzer-collega's bedanken voor het meelezen en de feedback die zij hebben gegeven.

Colofon

© Wyzer, oktober 2022

Dit magazine is een uitgave van de adviseurs van Wyzer en werd samengesteld door:
Linsey van der Maarel, Emy Basset, Geert Houtstra,
Hanneke Brouwers, Laila Konijn, Lynn Jennissen en
Oumaima el Issaoui.

Meer informatie over Wyzer is te vinden op [Wyzer.nl](https://wyzer.nl)